

Onder het woestijnzand

In 1948 werden tal van Palestijnse dorpen door Israëlische strijdgroepen ontvolkt en weggevaagd. Israël wordt daar niet graag aan herinnerd. De Palestijnen op hun beurt kwamen te laat in opstand tegen het Britse mandaat. Eerlijke geschiedschrijving wordt dan wel erg lastig. Door Alex Burghoorn

De Israëli's vieren het bestaan van de Joodse staat jaarlijks met een Nationale Barbecue. Talloze advertenties voor houtskoolstelletje en meerpits gas-grills vullen de kranten. Barbecues zijn voor het feest net zo onmisbaar als het volkslied en de blauw-witte davidsster.

Het was 14 mei 1948. 'Het Land van Israël was de geboorteplaats van het Joodse volk...' - en toen riep zionistenleider David Ben-Gurion de onafhankelijkheid uit.

Stralend lenteweer maakt dat Israël's er op Onafhankelijkheidsdag meestal massaal op uittrekken. Vooral de tientallen natuurparken van het Joods Nationaal Fonds zijn drukbezocht. Met koelboxen, picknickmanden, draagbare radio's en barbecues strijken ze neer om de stichting van Israël te herdenken. Het zijn op het oog de doorsnee-taferelen van een nationale feestdag.

Maar het barbecuefeest van de Israëli's is een traditie met een dubbele bodem, zo maakt de Israëlische historicus Ilan Pappé duidelijk in *The Ethnic Cleansing of Palestine*.

De natuurparken van het Joods Nationaal Fonds hebben een beladen verleden. Aangeprezen als 'groene longen' van Israël zijn de bossen geplant met in Amerika en Europa ingezameld geld. De coniferen, naaldbomen en cypressen geven het Israëlische landschap een Europese aanblik. Maar hier en daar groeien, opvallend genoeg, ook vijgen- en amandelbomen.

'De meeste Israëli's denken dat het "wilde" vijgen en "wilde" amandelen zijn, als ze de bomen aan het eind van de winter in volle bloei zien', schrijft Ilan Pappé. 'Maar deze fruitbomen zijn geplant en verzorgd door mensenhanden. Waar er ook amandel- en vijgenbomen opduiken, of olijfgaarden en cactussen, daar was ooit een Palestijns dorp (...). Onder de schommels en de picknicktafels, en onder de Europese naaldbossen liggen de huizen en akkers begraven van de Palestij-

nen die in 1948 door het Israëlische leger zijn verdreven.'

Het Biryā-bos, in de noordelijke streek Galilea, bedekt de dorpen Dishon, Alma, Qaddita, Amqa, Ayn al-Zaytun en Birriya. Het Jeruzalem-woud, een 'groene gordel' rond het westen van de stad, bedekt Ayn Karim, Beit Mazmil, Beit Horish, Deir Yassin, Zuba, Sataf, Jura en Beit Umm al-Meis. Het is slechts een kleine greep. Meer dan vierhonderd Palestijnse dorpen zijn tussen december 1947 en februari 1949 door Joodse strijdgroepen, en later het Israëlische leger, ontvolkt en verwoest. (Onder het vakantiepark Dor aan de kust ligt Tantara, onder de Universiteit van Tel Aviv ligt Sheikh Muwannis.)

Het wegvaan van het Arabische platteland is onderdeel van de Catastrofe, *al-Nakba*, zoals de Palestijnen de gebeurtenissen in en rond 1948 betitelen. Ook elf Arabische steden en stadsdelen zijn toentertijd grotendeels ontvolkt. Al met al zijn 750 duizend Palestijnen gevlucht naar Gaza, de Westoever, Jordanië, Syrië en Libanon.

Nieuwe Historici

Het is voor Israëli's geen nieuwe geschiedenis. De Israëlische historicus Benny Morris heeft een en ander in 1988 al eens gedetailleerd uit de doeken gedaan in het standaardwerk *The Birth of the Palestinian Refugee Problem*. Het is een hoogtepunt uit het oeuvre van de Nieuwe Historici, een stroming die de geschiedschrijving van de staat kritisch tegen het licht houdt.

Maar de boodschap is niet duidelijk genoeg aangekomen, meent Ilan Pappé, verbonden aan de Universiteit van Haifa en de radicalste onder zijn vakgenoten. In *The Ethnic Cleansing of Palestine* verwoerd hij de zaken op het scherpst van de snede: de zionisten hebben een etnische zuivering in Palestina uitgevoerd. Israëlische staatsarchieven en getuigenissen van Palestijnse vluchtelingen helpen hem de 'misdaaden te-

gen de mensheid' te beschrijven. Het is een rauw relaas. De pijnlijkste bronnen zijn de dagboeken van Ben-Gurion en de archieven van het Israëlische leger. De Hebreeuwse woorden *thihar*, *nikkay* en *biur* worden daarin gebruikt - alle drie betekenen ze met een net andere nuance: 'zuiveren'. Dat was ook de opdracht die de Alexandroni-brigade van het Joodse guerrillaleger Hagana kreeg op 14 mei 1948, de dag van de onafhankelijkheidsverklaring: 'Julie moeten Tirat Haifa, Ayn Ghazal, Ijzim, Kfar Lam, Jaba, Ayn Hawd en Mazar aanvallen en zuiveren.'

Vanaf het najaar van 1947, toen Palestina nog onder Brits bestuur stond, heeft David Ben-Gurion

met een groep van elf militaire commandanten en 'kenners van Arabische zaken' toegewerkt naar het verdrijven van zoveel mogelijk Palestijnen. Voorrang had daarbij het deel van Palestina dat in november 1947 door de Verenigde Naties was toegewezen aan de Joden. Het doel was een staat met een solide Joodse meerderheid te kunnen stichten. Het is uitgemond in de uitvoering van Plan 'Dalet' (de letter D in het Hebreeuws).

In zijn dagboek schrijft Ben-Gurion op 11 mei: 'Het zuiveren van Palestina blijft het belangrijkste doel van Plan Dalet.' Voor zuiveren gebruikte hij *biur*, een woord dat ook van toepassing is

op het ritueel vernietigen van de Joden die zuurdesembroden (*biur chametz*) aan de vooravond van het Joodse feest Pesach.

Holocaust

De lezing van Pappé kan op weinig enthousiasme rekenen in Israël. Het land ziet zichzelf als de veilige thuishaven voor Joden die elders in de wereld slachtoffer zijn geweest van vervolging. Als Pappé beschrijft hoe 50 duizend inwoners van de steden Lydda en Ramla in juli 1948 met een lange mars naar de Westoever worden gedreven, kan hij het dan ook niet nalaten zich af te vragen: 'Wat ging er drie jaar na de holocaust

door de hoofden van de Joden die deze ongelukkigen aan zich voorbij zagen trekken?'

In de gangbare Israëlische geschiedschrijving worden de gebeurtenissen van 1948 aangeduid als de Onafhankelijkheidsoorlog, waarin de Joodse staat door Arabische legers in zijn voortbestaan werd bedreigd. De verklaring voor de massale vlucht van de Palestijnen luidt dan dat de Arabische leiders hen hadden opgeroepen het slagveld vrij te maken. Nog in 2006 vatte premier Ehud Olmert een en ander in de Knesset zo samen. 'Met weinig middelen en wapens hebben we ons wanhopig verdedigd tegen een invasie die expliciet tot doel had de nieuwge-

boren staat te vernietigen. We waren slechts een stap van uitsterven verwijderd.'

De Nieuwe Historici hebben al ruim vijftien jaar geleden vanuit verschillende invalshoeken de vloer aangeveegd met de mythen van 1948. De Israëlische strijdkrachten waren twee keer zo sterk als de Arabische legers. Bovendien bestond er een geheim pact tussen de zionistische leiding en Jordanië: koning Abdullah hield zich buiten de strijd in ruil voor heerschappij over de Westoever, die eigenlijk aan de Palestijnen was toebedeeld door de VN.

Waarheid

Maar het werk van de geschiedkundige nieuwlichters heeft in Israël maar weinig invloed gehad. De bejaarde Israëlische historicus Mordechai Bar-On, veteraan van 1948 en een voortrekker van het vredeskamp, geeft er een heldere verklaring voor in de academische essaybundel *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*.

'Israëli's vinden het blijkbaar van vitaal belang voor hun welzijn om vast te houden aan gedateerde verhalen. Academisch onderzoek is er niet ingeslaagd de populaire opvattingen te veranderen. Het laat zien dat we niet met waarheidslievendheid te maken hebben, maar met de behoefte de stichting van de staat te rechtvaardigen.'

Het is een afgeleide van wat Ernest Renan, de Franse filosoof van het nationalisme, al in de 19de eeuw schreef. 'De voortgang van historisch onderzoek vormt vaak een bedreiging voor een nationale identiteit. (...) De essentie van een natie is dat alle individuen veel gemeen hebben en dat ze ook veel dingen vergeten zijn.'

Maar niet alleen de Israëli's, ook de Palestijnen hebben een selectief geheugen. Sinds de Catastrofe zien zij zichzelf als weerloze slachtoffers van Israëlische agressie - en helaas onderschrijft Pappé dat zonder enig voorbehoud.

De Palestijnse samenleving stond in 1948 zwak tegenover de zionistische beweging, zoveel is zeker. De zionisten waren goed georganiseerd, beschikten over een ruim budget en konden over het algemeen rekenen op westerse steun. Maar dat is niet het hele verhaal, schrijft de Palestijnse historicus Rashid Khalidi in *The Iron Cage - The Story of the Palestinian Struggle for Statehood*.

De Palestijnse elite heeft het in de jaren twintig en dertig onder het Brits mandaat laten afweten, reconstrueert Khalidi. Meer geïnteresseerd in het eigen belang dan de nationale zaak namen de 'notabelen' genoegen met ceremoniele functies. Toen de Palestij-

nen in 1936 alsnog in opstand kwamen tegen de Britse kolonialen, was het eigenlijk al te laat - de machinerie achter de Joodse staat in oprichting draaide al op volle toeren. De nederlaag die de Palestijnen in 1939 tegen de Britten leden, zijn ze in feite niet meer te boven gekomen. Hun samenleving is zodoende 'verkrumeld' onder de Israëlische aanvallen van 1948.

The Iron Cage is een voor Palestijnse historici zeldzaam 'zelfkritisch' boek. Het heeft Khalidi wellicht geholpen dat hij tegenwoordig ver van het Midden-Oosten vandaan woont - hij doceert aan de Columbia University in de Verenigde Staten. Mordechai Bar-On schrijft in de *Narratives*-bundel ook verhelderend over de Palestijnse geschiedschrijving.

'Het diepe en in veel opzichten gerechtvaardigde gevoel van onrecht en lijden waar de Palestijnen mee moeten omgaan, iedere dag en overal in hun land, bemoeilijkt Palestijnse historici de wortels van hun vernedering hartstochtelijk te onderzoeken.'

Het is een vrijwel onmenselijke opgave om te midden van een conflict de eigen geschiedenis eerlijk onder ogen te zien - zeker als het een strijd om het bestaansrecht betreft. De Palestijnse kunstenaar Mona Hatoum (in 1952 geboren in een vluchtelingenkamp in Libanon) verbeeldde het trefend in *You Are Still Here* (1994).

Het is een eenvoudig werk, dat de Israëlische kunstcritica Gannit Ankori bespreekt in *Palestinian Art*, het eerste overzicht van Palestijnse kunst in boekvorm. In een spiegel staan de woorden *You Are Still Here* gegraveerd - 'Je bent hier nog steeds'. Normaal gesproken vertelt een spiegel je of je mascara niet is uitgelopen. Maar in het land tussen de Jordaan en de Middellandse Zee is dat van ondergeschikt belang. Hier vertelt een spiegel je dat je nog bestaat.

Ilan Pappé: The Ethnic Cleansing of Palestine

OneWorld, import; 313 pagina's; € 25,90

ISBN 978 1 85168 467 0
ISBN 978 0 253 21857 5

Rashid Khalidi: The Iron Cage
Beacon Press, import; 281 pagina's; € 19,25

ISBN 978 0 8070 0308 4
Gannit Ankori: Palestinian Art
Reaktion Books, import; 255 pagina's; € 30,40

ISBN 1 86189 259 4
Ilan Pappé debatteert zondag 28 januari om 14 uur over zijn werk in Desmet, Plantage Middenlaan 4a, Amsterdam

Kunstwerk 'Zonder titel' (2003) van de Arabisch-Israëlische kunstenaar Raeda Saadeh (1977), uit *Palestinian Art* van Gannit Ankori, het eerste overzicht in boekvorm van Palestijnse kunst.